

Yerel Yönetim Birimi Olarak Belediyelerin Kentlerin Yerel Kalkınmasındaki Etkilerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir İnceleme**

Nur ÇELİK EFŞAN**
Vedat YILMAZ***

Öz

Gün geçtikçe artan nüfus ve nüfusun mevcut ihtiyaçlarının sayıca artışı ve çeşitlenmesi dünyada olduğu gibi ülkemizde de geleneksel belediyeçiliğin terk edilme zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Yeni nesil belediyeçilik anlayışının sonuçları ise rutin belediyeçilik anlayışının değişerek kentlerde alt yapı, yol, yeşil alan düzenlemeleri gibi temel belediye hizmetlerinin yanı sıra sosyal ve ekonomik kalkınmanın sağlanması, ortak bir kentlilik bilincinin ortaya çıkması ve kültürel çoğulculuk ilkesi ile kenti oluşturan farklı nitelikteki paydaşların farklılıklarından yararlanarak ortak bir kalkınma güdüsü yaratması olarak tezahür etmektedir. Bu çalışmanın amacı dünyada hızla yayılan ve ülkemiz için yeni olan yerel kalkınma kavramının belediyeler açısından değerlendirilerek belediyelerin yerel kalkınmaya katkılarını incelemek ve belediyelerin kalkınma konusunda yapabilecekleri hususunda öneriler geliştirmektir.

Anahtar Kelimeler

Yerel Yönetimler, Kent, Belediye, Yerel Kalkınma

As A Local Development Unit, An Investigation On The Impact Of Municipalities On Local Development Of Cities

Abstract

The increasing population and the increasing and diversification of the current needs of the population have revealed the necessity of abandoning traditional municipality in our country as well as in the world. The results of the new generation municipality understanding are changing the routine municipality understanding, providing basic social services such as infrastructure, road, green space arrangements in cities, providing social and economic development, emerging a shared urban consciousness and benefiting from the differences of the stakeholders of different qualities that make up the city with

* Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur. / In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed.

* Bu çalışma, Nur Çelik Efsan tarafından 2019 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda "Yerel Kalkınmada İlçe Stratejileri: İzmir / Torbalı Örneği" başlıklı Yüksek Lisans tez çalışmasından güncellenerek hazırlanmıştır.

** Uzman, Yüksek Lisans Mezunu, ncelikefsan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8210-3139

*** Doç.Dr. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, vedatyilmaz1977@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4624-9824

Atıf yapmak için / To cite this article: Çelik Efsan, N. & Yılmaz, V (2021). Yerel Yönetim Birimi Olarak Belediyelerin Kentlerin Yerel Kalkınmasındaki Etkilerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir İnceleme. Akademik İzdüşüm Dergisi, 6(1): 96-113.

the principle of cultural pluralism. It manifests as creating a development motive. The aim of this study is to evaluate the local development concept, which is spreading rapidly in the world and new for our country, in terms of municipalities, to examine the contribution of municipalities to local development and to develop suggestions on what municipalities can do in development.

Keywords

Local Governments, City, Municipality, Local Development

GİRİŞ

Günümüzde dünyada görülen hızlı değişim ve dönüşümlere uyum sağlamak adına ülkeler hızlı hareket edebilen ve etkin kararlar alabilen yönetim yapılarını oluşturmaktadır (İzci ve Yılmaz, 2019: 385; Sezik ve Ağır, 2016: 226). Devlet (merkezi idare), ülke yönetiminden sorumlu olan ve bu sebeple de en geniş yetkilerle donatılan temel idari yapıdır (Mecek ve Kocakula, 2019: 197). Bu yapılara yerel idareler ve kamu kurumları da dâhildir. Oluşturulan yönetim yapıları yerel kalkınmadan başlayarak ülkelerin kalkınmasında önemli rol oynamaktadır. Yerel kalkınma yaklaşımı yerelden başlayarak daha sınırlı bir alanı ifade eden bölge ve yörenin sosyal, siyasal ve ekonomik açıdan geliştirilerek ulusal kalkınmaya hizmet eden bir yapıya dönüştüren önemli bir yönetim aracıdır. Yerel kalkınma tek bir kurumun çalışmasıyla değil, başta belediye olmak üzere; kentlerde bulunan kamu ve özel sektör kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve siyasal katılımı sağlayan kentliler dâhil olmak üzere tüm paydaşların bir arada hareket ederek sonuç odaklı çalışmasıyla ulaşılabilecek kentsel bir hedeftir. Bu unsurların kentlilik ruhuna uygun bir şekilde entegre bir şekilde yerel kalkınma planına hizmet ettiği görülmektedir. Bunlardan belediye kurumunun kentlerin yerel kalkınmasında kentlerin kuruluşu, işleyişi ve geleceği bağlamında belirleyici bir rolü bulunmaktadır. Belediyeler ayrıca kentlerdeki diğer paydaşları ortak kentlilik sorumluluğu çerçevesinde yerel kalkınma konusunda bir araya getirebilecek güçte kurumlar olarak hizmet vermektedir. Kente gelen yatırımcıya fiziki üretim koşullarını sağlayan belediyeler hem yatırımcıyı çeken, hem de istihdama konu olan işçilerin iş bulması ve kentlerde işsizliğin giderilmesine katkı sağlayan, sosyal sermayeyi güçlendiren kurumlar olarak hizmet vermektedir. Belediyeler yaptıkları çalışmalarla yerel kalkınma yarışına giren diğer belediyelerle kent kimliklerini ön plana çıkaracak proje ve çalışmalar üreterek rekabet halinde daha kaliteli hizmet verme yarışına girmektedir.

Bu araştırmanın amacı belediyelerin kentlerde kent ve kentli için yerel kalkınma kapsamında yapabileceği her türlü çalışmayı ortaya koyarak fonksiyonlarını ortaya koymak ve kentlilerin geleceği için yapılabilecekleri araştırmaktır. Bu bağlamda çalışmanın ilk kısmında yerel kalkınma yaklaşımının genel çerçevesi belirtilmiş olup, ikinci kısımda yerel kalkınmada belediyelerin rolüne değinilmiştir. Üçüncü kısımda ise yerel kalkınma yaklaşımı Türkiye’de yapılan kanunlar bağlamında değerlendirilmiştir.

YEREL KALKINMA KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

Kalkınma, dünya üzerindeki birçok ülkenin yönetim politikalarını etki altına alan, yönetimde salt büyümeyi değil, büyümedeki sosyolojik gelişimi de dikkate alan önemli

bir paradigmadır. Kavram olarak bir iyileşme anlamını taşıyan kalkınma, katılımcı ve eşitlikçi yapısıyla kamu politikalarının gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Kalkınma ile birlikte geleneksel yol ve yöntemler küreselleşme olgusunun potasında harmanlanmış ve gündeme yerel kalkınma gibi çok önemli bir kalkınma anlayışı ortaya çıkmıştır (Atmaca, 2020: 66-67). Kalkınma, en genel hali ile yerelde başlamakta bölgede ve daha sonra ulusal seviyede kendini göstermektedir. Bu sebeple yerel kalkınma, gelişmişlik seviyesini arttırmak isteyen bir ülke politikasında ilk ve en önemli aşamayı oluşturmaktadır. Çünkü yerel kalkınma, yerel halkın görüş ve düşünceleri doğrultusunda bir yönetimi öngörmektedir (Atmaca ve Geylani, 2020: 259).

1980'lere kadar geleneksel kalkınma modelinde mevcut yerel kaynaklar belirlenmeden, merkezi hükümet kararları ile tepeden inme alınan kararlarla kalkınma planları oluşturulmuştur. Yerel ekonomik kalkınma ile ilgili her türlü kararın yerelde alınmadığı bu yaklaşım yerel sivil inisiyatifi göz önüne almadığından dolayı başarı sağlayamamıştır (Yılmaz ve Çelik Efşan, 2019: 317). 1980'lerden sonra hızla küreselleşen dünyada yerelleşme akımı da hızla yayılmaya başlamıştır. Küreselleşme ve yerelleşme akımları birbirinin zıddı gibi görünse de birbirlerini tamamlayıcı unsurlar olarak ön plana çıkmaya başlamışlardır. Ulusal kalkınmadan yerel kalkınmaya doğru bir dönüşüm süreci yaşanmaktadır. Bu dönüşümde yerel kalkınmayı ön plana çıkaran gelişmeler fiziki anlamda geleneksel yönetim pratiklerinin değişmesi ve mevcut kamusal ihtiyaçlara yetmemesi, ekonomik anlamda ise ulusal ölçekten çıkarak uluslararasılaşmış firmaların piyasalardaki koruma kalkınmasının kaldırılarak gerçekleşen üretimin pazarlanması sorununu ortaya çıkarmasıdır. Dünya ekonomisinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin öneminin artmasıyla girişimcilik yükselişe geçmiş, özelleştirme politikalarıyla devlet himayesindeki işletmeler bireysel girişimciliğin ve dolayısıyla yerelleşmenin etkisine girmiştir (Kaya, 2001: 28). Özelleştirme adı altında kamuya ait birçok KİT ve diğer kamu işletmeleri özel sektöre devredilirken, merkezi idare ve yerel yönetimlerce gerçekleştirilen birçok kamu hizmetin sunumu da hizmet alımı gibi yollar ile özel sektöre devredilmeye başlanmıştır (Mecek ve Akın, 2015: 464). Bu dönemde toplumun yerel konulara bakış açısı değişmiş ve çevresel sorunlara ilgi artmıştır. 1990'larda ortaya çıkan kentsel rekabet ve işgücü, yaşam kalitesi ve üretim alanlarında diğer kentlerle girilen rekabet yerel kalkınma ve yereldeki potansiyeli değerlendirme ihtiyacını gündeme getirmiştir.

Yerel kalkınmanın tanımlanmasına yönelik farklı yazarlar tarafından farklı görüşler mevcuttur. Buna göre yerel kalkınma bir topluluğun, mahallenin, kentin, belediyenin veya diğer birimlerin kaynaklarının ve içsel potansiyellerinin tanımlanmasına ve kullanılmasına dayanan bir teori olarak göze çarpmaktadır. Bu perspektifte yerel ekonomik kalkınma; yerel ekonominin ve toplumun mevcut zorlukları ve bunları aşmaya yönelik bir dönüşüm süreci olarak tanımlanabilir. Farklı yerel ajanlar, kamu ve özel sektör aracılığıyla mevcut kaynakların verimli ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasına yönelik çalışmalar yoluyla yerel nüfusun yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşımda sosyal sermaye olan insan; parasal ve teknik kaynakları kalkınma sürecine dahil etmek için diğer aktörlerle işbirliği yapmakta ve yerel kalkınma sürecine katkıda bulunmaktadır (Bercu, vd., 2015:66). Yerel kalkınma yaklaşımı bölgelerin öz potansiyellerini dikkate almaktadır. Ekonomik ve ekonomik olmayan faktörler yerel

kalkınma süreçlerini etkilemektedir. Örneğin sosyal, kültürel, tarihi, kurumsal ve coğrafi yönler yerelde kalkınmaya etki etmektedir.

Dünyada ekonomik gelişmişlik seviyesine ulaşmak isteyen devletler insan odaklı, girişimcilere yönelik politikalar belirlemektedir. İstihdam olanakları oluşturmak, vergi tabanını geliştirmek, yerel ekonomik faaliyetleri çeşitlendirmek amacıyla üretilen politikalar yerel kalkınma açısından göz önünde bulundurulması gereken prensiplerden olmalıdır (Gürler Hazman, 2011: 19). ABD'deki Kentsel Ekonomik Kalkınma Konseyi yerel kalkınmayı tasarlanmış etkinlik, toplumda kamu ve özel ajanslar tarafından uygulanan program ve projeler olarak tanımlamıştır. Bu süreç toplulukların ve girişimcilerin refahını arttırarak elde edilmektedir. Yerel kalkınma yerel dayanışmanın yansımasıdır ve yeni sosyal ilişkiler yaratmaktadır. Dolayısıyla yerel kalkınma bir etki alanıdır ve politik yalıtıma tabi tutulamaz. Son olarak yerel kalkınmanın sağlanmasında politika üretimi, uygulanması ve politikaların yaptırımı zorunludur (Coffey ve Polese, 2005'ten aktaran Bercu, vd, 2015: 66).

BELEDİYELERİN YEREL KALKINMA İLE İLİŞKİSİ

Yerel kalkınma kavramının çok boyutlu değerlendirilmesi gerektiği kentsel değerlerle örtüşmektedir. Kentin gelişimini sadece ekonomik temelli değil, sosyal, fiziki, siyasal ve yönetsel açıdan değerlendirdiğimizde yerel kalkınmanın farklı unsurları ortaya çıkmaktadır. Bunlar şu şekilde açıklanabilir: Fiziksel kalkınma, kentin gereksinimi olan altyapı, planlama ve denetim faaliyetlerini, sosyal kalkınma; kentlilerin ihtiyaç duyduğu eğitim, sağlık, dinlenme, eğlence vb sosyal refah düzeylerini yükseltecek etkinlikleri, siyasi kalkınma; kentlilerin kent hakkında alınan kararlara katılımı ve kentteki yönetsel uygulamalar hakkında söz sahibi olmasını, ekonomik kalkınma; kentin ekonomik düzeyinin yükseltilmesi için istihdam, girişimciye teşvik ve iş eğitimi gibi etkinlikleri; etkin belediye yönetimi ise kentin iç kaynaklarının değerlendirilmesi, etkin kullanımı, kalite odaklı, stratejik plana uygun hareket eden belediyeciliği ifade etmektedir (Çarççı, 208:148).

Yerel halkın gündelik yaşantısında yerel yönetimlerin önemli bir rolü bulunmaktadır. Yerel yönetimler tarafından sunulan hizmetler bireylerin günlük yaşamlarını doğrudan etkilemektedir (Arslan, 2019: 133). Yerel halkın ortak çıkarlarının karşılamak amacıyla kurulmuş olan yerel yönetim birimleri il özel idaresi, belediye ve köylerden oluşmaktadır. Yerel yönetim birimleri arasında halka en yakın, tanışık ve öne çıkan yerel yönetim birimi belediyelerdir. Belediyeler nüfus bakımından çok fazla değişkenlik gösteren kurumlardır. Nüfusu binlerle ifade edilen belediyeler olduğu gibi milyonlarla ifade edilen belediyeler de bulunmaktadır (Yılmaz, 2019: 513; Atmaca, 2013: 171; Tunç, vd., 2019: 257). Dolayısıyla değişken bir nüfusa sahip olan belediyeler kentlerde girişimciliğin sağlanması ve yerel halkın kentlerin yönetimine katılımının gerçekleştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu anlamda belediyeler teknik açıdan merkezi yönetimin bir parçası olsa da yereldeki bilgiye vakıf ve yerelde kanaat önderi olan yerel topluluklara en yakın kurumlardır. Belediyeler halen yürürlükte olan 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı yasa kapsamında hizmet sunmaktadır. (Bilgin, 2002: 316; Kaypak, vd., 2017: 1807). Yerel yönetim birimi olarak belediyeler kentlerin yönetimi, kentlerdeki doğal kaynakların değerlendirilmesi, kentten ticari kazanç elde edilmesi,

kentlilerin ihtiyaçlarına cevap vererek sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasındaki düzenleyici etkisi nedeniyle önemlidir. Belediyeler kentlerde kurulan özel sektör kuruluşlarına kuruldukları tarihten itibaren ihtiyaç duyabilecekleri kaynaklar ve hizmetler noktasında düzenleyici fonksiyona sahiptir. Bunun başlıca nedeni belediyelerin kentlerin kuruluşundan itibaren faaliyet gösteren kamu kurumları olarak bölgenin kaynakları, alt ve üst yapısına hâkim bir şekilde kamuya hizmet etmesinden ileri gelmektedir. Yerel yönetimlerin önemi kentlerde organize sanayi bölgeleri dışında üretim yapacak olan sanayicilerin ihtiyaç duyacağı üretim alanlarının seçiminde kentin yol, su, enerji gibi temel üretim gereksinimlerini gidermesinde ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle belediyeler kentte yerel kalkınma ve girişimcilik konusunda birer başvuru kaynağıdır. Yerel kalkınmayı kentler bağlamında değerlendirdiğimizde kentlerin gelişimi ve kalkınması konusunda merkezi idarenin tek başına yeterli olmadığı gerçeği ile belediyelerin önemi artmaktadır.

Belediyelerin kentlerde yaptığı alt ve üst yapı çalışmalarının üretim için gerekli faktörleri sağladığı gerçeği ile belediyelerin piyasada başarıya götüren, yerelde cazibeyi arttıran unsurları bir araya toplayan, yatırımcıya alternatifler sunan danışman organlar olarak hizmet verdiği görülmektedir. Bu anlamda belediyeler üretimin başlamasından itibaren devam eden süreçte ve alınan ürün, istihdam ve ekonomik gelişmişliğin sağlanması bağlamında halkın daha müreffeh yaşam standartlarına ulaşmasını sağlamaktadır ve belediyelerin asli görevi kamunun refah seviyesinin yükseltilmesi olmalıdır. Belediyeler karar alma süreçlerinde çok yönlü düşünerek yerel halkın olanaklarını genişletici amaç ve hedeflerine göre farklı alternatifler arasından seçim yaparak, herhangi bir hataya mahal vermeksizin yerel kalkınmayı artırıcı etkili ve verimli kararları kısa sürede uygulamaya koymalıdır (Gürler Hazman, 2011: 55; Eren ve Yılmaz, 2018: 520; Maruf ve Ayçin, 2020: 418).

Yerel kalkınma konusunda belediyeler kamu yararına yaptığı çalışmalar oranında kentlerin kalkınmasına katkı sağlamaktadır. Örneğin bir belediyenin kamu yararına yaptığı sosyo ekonomik etkinlikler yerel kalkınmayı harekete geçirmektedir. Halk yararına açılan sosyal ve sanatsal kurslar, yapılan yol, park ve yeşil alanlar, verilen sağlık hizmetleri, halk yararına açılan kütüphane, kreş, tiyatro, huzurevi vb kurumlar, ihtiyaç sahiplerine yapılan nakdi yardımlar, kentlerin marka değerinin ön plana çıkarmak için yapılan festival etkinlikleri ve diğer sanatsal faaliyetler, kentin yerel kalkınması konusunda etkilidir. Kentlerde yerel kalkınma sosyo ekonomik temelde değerlendirildiğinde, belediyelerin yatırımcı için bir yönlendiren olma ve endüstriyel üretim için gerekli olan temel hizmetlerin sağlanması noktasındaki katkısı ön plana çıkmaktadır. Girişimcilere verdiği fiziki desteğin yanı sıra belediyeler kentlerde istihdamın önünü açan ve işsizliği azaltan veya sona erdiren uygulamalarıyla önemli bir paya sahiptir. Yerel kalkınmanın sağlanması hususunda belediyelerin tek başına değil de farklı aktörleri sürece dâhil ederek ortak bir kentlilik bilinci yaratarak sivil inisiyatif oluşturması önem arz etmektedir. Yerel yöneticilerin kentlerde tüm kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, sendikalar ve kooperatifleri harekete geçirerek ve bu aktörlere farklı roller yükleyerek koordine edici rol üstlenmesi beklenmektedir.

Kentlerde yerel kalkınma yaklaşımının ortaya çıkışında kentler arası rekabetin artması etkili olmuştur. Kentler arası rekabeti şekillendiren ve kentsel rekabeti oluşturan

bazı temel bileşenler bulunmaktadır. Bunlar Şenlier ve Eryılmaz'a göre (2004: 234) şu şekilde belirtilmektedir:

Tablo 1. Kentsel Rekabetin Özellikleri

Ekonomik Faktörler	Stratejik Faktörler
Üretim oranında yükseklik, Ekonomik çeşitliliğe konu olan kente yapılan yatırım oranı, kente yatırım için gelecek firma sayısı ve bu firmaların küresel bağlantıları, İşsizlik oranındaki düşüklük, Nitelikli eleman potansiyelinin yüksek olması, Kentteki toplam sermaye miktarı, Kamu-özel sektör işbirliği, Altyapı, kentsel ulaşımdaki kalite, ağbağ bağlantısının gücü, İletişim, ulaşım vb. modern altyapı, yaşam kalitesi ve gelişmiş çevre standartları gibi kentsel faktörler,	Yönetimde duyarlı, bilinçli ve halk ile uyumlu yerel yöneticiler, Yönetimde uzman kişilerle işbirliği ve koordinasyon, Politika kararlarında etkinlik, Kentsel vizyona sahip olarak kentsel stratejilerin belirlenmesi ve bunun sağlanmasında kamu-özel sektörün koordineli çalışması,

Tablo 2. Kentsel Rekabetçiliğin Kentsel Yaşam Kalitesi ile İlişkisi

Kentsel Rekabetçilik Bileşenleri	Açıklama	Kentsel Yaşam Kalitesi ile İlişkisi
Altyapı	Sağlam altyapı yerleşim kararını etkilemektedir.	Su ve ulaşımda güvenilirlik kentsel yaşam kalitesini etkilemektedir.
Ekonomik Yapı	İş olanakları ve mali destek hizmetleri önem taşımaktadır	Kentte güçlü bir ekonomik yapı ortaya çıkarmaktadır.
Yer	Mekâna dair sorunların giderilmesi gerekmektedir. Yeni ekonomi etkileşme ve yeniliğin sosyal türüne bağlıdır	Mekân kalitesi çevresel yapı ve konut yapısında güvenliği kapsamaktadır.
Üretim Üretim faktörü Sermaye İşgücü	Günümüz ekonomisinin en önemli faktörü işgücüdür. Sermaye ve üretim firmaların ekonomik kararları ile yakın ilişkilidir.	İşgücü için kalifiye olma, eğitimde kalite ve kentin iş konusundaki tüm cazibeleri,
Kentsel konforlar	Kent sanat, kültür, alışveriş ve rekreasyon gibi özellikleri ile cazibeler sunmaktadır.	Konforlu yaşamı beraberinde getirir.

Kaynak: (Şenlier ve Eryılmaz, 2004: 234)

Dünya Bankası 1997 Yıllık Raporu'nda yerel yönetimlerin yerel kalkınmayı desteklemesinde bazı gerekli kriterler üzerinde durulmaktadır. Bunlardan ilki yerel yönetimlerin gücünün artması ile merkezi hükümetin güçleneceği, ikincisi ise kamusal

hizmetlerin yerel halkın görüş ve önerileri ile şekillenerek halka uyumlu hale getirilmesiyle yerel otoriteyi güçlendireceği görüşüdür (Sakıncı, 1997: 324).

Bir kentte ekonomik kalkınmaya paralel olarak yerel yönetimlere duyulacak ihtiyaç artacaktır. Ekonomik kalkınmanın sağlanmasına yardımcı olan belediyeler, ekonomik kalkınma gerçekleşikten sonra da kentlerde rol sahibi olmaktadır. Yerel ekonomik kalkınmanın olduğu bir kent göçler yoluyla birer manyetik alana dönüşecek ve kentte nüfus artacaktır. Artan nüfusa paralel olarak kentte verilen fiziki çalışmalar yetersiz kalacak ve yerel yönetimlerin vermesi gereken hizmetlerin yelpazesi genişleyerek artan nüfusun dinlenme ve eğlence gibi diğer sosyal ihtiyaçlarına eğilmesi gerekecektir. Yerel yönetimlerin yerel kalkınma konusunda başvurduğu bir diğer yol geleneksel olarak düzenledikleri festivallerdir. Yerel yönetimler festivaller yoluyla yöresel bir unsuru ön plana çıkararak yöre tanıtımını sağlarken, kentin marka değer kazanması açısından önem taşımaktadır. Ticari değeri olan ve kentle özdeşleşmiş hediyelik eşya veya kıyafet türünde bir unsurun ön plana çıkarıldığı ve çeşitli sanatsal faaliyetlerin gerçekleştirildiği festivaller kentin markalaşmasına ve yerel kalkınmaya doğrudan katkı sağlayan araçlardır. Kentlerin yerel kalkınmasında markalaşma büyük önem taşımaktadır. Marka değerinin oluşturulma sürecinde yerel idarecilere önemli görevler düşmektedir. Kentlerde markanın yaratılmasında yerel yönetimlerin öncelikle istihdam, ulaşım, toplu taşıma, barınma, eğitim ve sağlık gibi temel konuların üzerinde durmak önem arz etmektedir. Buna paralel olarak sunduğu olanaklarla güvenli ve yaşanabilir kabul edilen bir kent göçlerin uğrak merkezi olacak ve dinamik bir kent yapısı ortaya çıkacaktır. Kentlerdeki nüfus hareketliliği kentlerin ekonomik faaliyetlerine doğrudan etki ederek kentte ekonomik canlılık oluşturacaktır. Kentlerde yerel kalkınmanın yönetilmesi için belediyelerde yöre ekonomisini canlandıracak proje ve tasarımlar geliştirilmesi, bunun gerçekleşmesi için de belediye bünyesinde proje geliştirme müdürlüklerinin kurulması önem taşımaktadır. Çünkü sürekli gelişen ve değişen kentlerde kent cazibesini artırmanın temel belediye hizmetlerinin verilmesi ile mümkün olmadığı bir gerçektir. Bu bağlamda nüfusu fazla ve ekonomik hareketliliği yoğun kentlerde belediyelerin sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak ve kentin yaşanabilir hale gelmesinde kentin marka değer kazanması amacıyla yaratıcı sloganlar hazırlayarak kentlilere yönelik toplumsal projeler geliştirilmesi gerekmektedir.

Belediyeler günümüzde her ne kadar yerel kalkınma yaklaşımının merkezinde ise de Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda yapılan kanun düzenlemelerine göre zaruri ve temel belediye hizmetlerini gören kuruluşlar olarak çalışmışlardır. Belediyelerin o dönemde asli görevi kentlerin inşası iken, yardıma ihtiyaç duyan vatandaşlara yardımda bulunma o dönemin de bir getirisi olmuştur. Yerel kalkınma yaklaşımını sosyal boyutuyla değerlendirdiğimizde belediyelerin o dönemde sosyal kalkınmayı da sağlayacak hizmetler verdiği ve sosyal yardımların ön plana çıktığı göze çarpmaktadır.

Cumhuriyet yıllarında belediyeler 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 33. ve 34. Maddelerine istinaden sosyal kalkınmaya yönelik hizmet vermişlerdir. Yasanın getirisi olarak belediyelerin halk için kütüphane açma, belediye bahçeleri ve çocuk bahçeleri açma, spor alanları inşa etme ile yardıma ihtiyaç duyan ailelerin ikiz çocuklarına yardım etme, kimsesiz çocuklara nakdi yardımda bulunma, doktor, ilaç, yeme içme, giyinme, barınma ve eğitim imkânı sağlama, muhtaçların cenaze ve ilaç desteği sağlama görevleri olmuştur (www.resmigazete.gov.tr, 2020). Yeni nesil belediyeçilikte ise

belediyelerin temel görevlerini yerine getirirken sosyal alanlarda verdikleri hizmetlerin çapı genişlemiştir. Kentsel rekabetin ortaya çıkışı ve halkın yerelde belediye yönetiminden uygulanmasını beklediği sosyal politikalar, belediyelerin görev tanımını çeşitlendirmiştir.

Günümüzde kentlerde yaşanan nüfus artışına paralel olarak çevre, altyapı, park, imar, planlama, denetim gibi belediye hizmetleri mevcut kamusal ihtiyaçların giderilmesinde yetersiz kalmaktadır. Diğer yandan kentte yaşayan yurttaşların yaşadıkları kentte kültür, eğlence ve sanatsal etkinliklere ihtiyaç duyması verilen belediye hizmetlerinin kapsamını genişletmektedir. Kentlerde bu tür faaliyetler kentlilik duygusunu geliştirerek sosyal kalkınmayı sağlamaktadır. Buna bağlı olarak belediyeler merkezi hükümet tarafından belirlenen sosyal politikaların uygulanışında hükümetle işbirliği yapan merkezin yereldeki hizmet sağlayıcılarıdır. Uygulamada belediyeler merkezi hükümetçe alınan sosyal politika kararlarını desantralizasyon yoluyla yerelde gerçekleştirirken, kentte oluşan sosyal sorunları kendi inisiyatifleriyle araştıran ve tespit ederek çözüm önerileri geliştiren kurumlardır.

Sosyal belediyeciliğin modern anlamda ilk ortaya çıkışında 1999 Marmara Depremi ve sonrasında yaşananlar etkili olmuştur (Kaya, 2001:30). Türkiye nüfusunun büyük bir kısmının belediye sınırlarında yaşadığı bilgisinden hareketle belediyeler yerel kalkınmayı sağlayan ve bunu gerçekleştirirken kentlilerin memnuniyetin sağlayarak vatandaşı kente sahip çıkma duygusuna yöneltmektedir. Kentlerde sürdürülebilir yerel kalkınmanın sağlanmasında sosyal kalkınmanın sağlanması, toplumda var olan dezavantajlı grupların desteklenmesi ve yurttaşların kentteki farklı grupların yaşam standartlarının birbirine yaklaştırarak ortalama bir yaşam düzeyine ulaştırılması açısından önemlidir. Kentlere yerleşimlerde ekonomik kriterler öne çıkmaktadır. Ekonomik imkânlardan yoksun, istihdam sorununun yaşandığı bir kentin yaşam alanı olarak tercih edilme ihtimali düşüktür bu nedenle kentlerde sosyal kalkınmanın gerçekleştirilmesinde ekonomik kalkınma ön plana çıkmaktadır. Belediyeler sosyal belediyecilik konusunda çocuklar için kreş, yuva, çocuk kulübü açabilir. Kadınlar için kadın korunma ve sığınma evi, yaşlılar için huzurevi, hobi merkezleri, ana çocuk sağlığı merkezleri, gençlere yönelik spor tesisleri ve gençlik merkezleri, ayrıca toplum sağlığını tehdit eden madde bağımlılığı vb. kötü alışkanlıklarla mücadele kuruluşları açabilmektedir.

Türkiye’de belediyelerin yaptığı sosyal yardımlar 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 6360 sayılı kanunla düzenlenmiştir. Dar gelirliler, yoksul, muhtaç, kimsesizler ve engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımların belediyenin giderleri arasında sıralandığı bu kanun; spor, sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikleri de giderler kapsamına almıştır (Belli ve Aydın, 2016: 1700; www.tbmm.gov.tr, 2020). Yerelde kentsel hizmetlerin görülmesi noktasında merkezi yardımlar süreklilik arz etmektedir ve sorunların çeşitlilik gösterdiği kentlerde merkezi hükümet yardımları yetersiz kalabilmektedir (Belli ve Aydın, 2017: 404-405). Çünkü merkezi hükümetlerin farklı öncelikler belirlemesi ile iç ve dış politikaya yönelik olarak alınan olağanüstü kararların uygulanmasında yerel yönetimler kaynak edinme sorunu yaşayabilmektedir. Bunun sonucu olarak ülkemizde bazı belediyeler ödenek gelmiyor diyerek kentlerde birçok kamu hizmetini görememekte veya askıya almaktadır. Bu nedenle yerel yönetimlerin yerel kaynakları nasıl değerlendireceği ve nasıl kaynak elde edileceğinin yollarını araştırması gerekmektedir. Bu şekilde hizmet sunumunda aksaklıklar yaşanmayacak ve

finansal kaynak sorunu çözülecektir. Kaynak sorununun çözümünde yerel hizmetlerin parçalanarak verilmesi kamusal hizmet maliyetlerini azaltan bir yöntem olmakla birlikte hizmet verimliliğini arttıran bir yoldur (Üstünişik, 1986: 5). Yerel kalkınmada düzenleyici görevi olan yerel yönetimlerin kentlerin sosyal ve ekonomik kalkınmasında bazı hedef ve amaçlar belirleyerek bu doğrultuda kentsel hizmetleri yürütmesi gerekmektedir.

Yoksulluk, sosyal kalkınmanın önemli bir ölçütüdür (Cömertler, 2008:33). Kentlerde yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesinde ise belediyelerin öncelikle kentsel yoksullukla mücadele etmesi gerekmektedir. Çünkü yerel yönetimlerin kentlerde refahı ve gelişmişliği sağlaması kentteki gelişmişliği etkileyen faktörlerin incelenmesiyle başlamaktadır. Kentsel ekonomik ve sosyal gelişmişliğin önünde bulunan en büyük engel yoksulluktur. Buradan hareketle kentsel yoksullukla mücadele kapsamında belediyeler şu rolleri üstlenmektedir (Bossuyt ve Gould 2000:5'ten aktaran Şahin ve Güven, 2011:286-287):

- a)Yerel düzlemde yoksulluğu azaltmaya dönük programlar yapmak ve bu programların hedeflerini etkinlik, adalet ve eşitlik temellerinde gerçekleştirmek,
- b)Yerel kaynakların ve yerel kapasitenin sınırlarını tespit etmek,
- c)Kentteki mahalleler ve kırsal alanlara yönelik merkezi hükümet ile dikey ve yatay bilgi paylaşımında bulunmak,
- d)Yerel düzlemde ekonomik, sosyal ve fiziki altyapının gelişmesini kolaylaştırarak yereldeki yöneticilerin, sanayicinin ve sivil toplum örgütlerinin de katılımıyla devlet-yurttaş arası ilişkileri daha güvenli bir hale getirerek sorumluluk bilincinin gelişimine katkıda bulunmaktır.

Kentsel yoksullukla mücadelede gecekondulaşma kavramı üzerinde durulması gereken bir olgu olarak göze çarpmaktadır. Yapımı hızlı olan, alt yapı sorunlarını barındıran, düşük maliyetle bina edilen, başlangıçta geçici olan ancak siyasi kaygılar, arsa spekülasyonu, rant maksimizasyonu, imar affı gibi yöntemlerle kalıcı hale getirilen gecekondulaşma kavramı gecekondu ticaretine dönüşmüştür (Genç, 2014: 16). Kentlerin büyümesi ve genişlemesi ile eski gecekondu merkezleri kent merkezlerinde kaldığından gecekondulaşma ile mücadelede kentsel dönüşüm yoluna gidilmiştir (Mutlu, 2007:39).

Wegelin ve Borgman (1995:132) kentsel yoksullukla mücadele konusunda yerel yönetimlerin geliştireceği stratejileri şöyle sıralamaktadır:

- a)Kentsel yoksulluğun yasal çerçevesini belirlemek,
- b)Belediye hizmetlerine erişimi sağlamak,
- c)Yeni istihdam olanakları oluşturmak,
- d)Kentsel koordinasyon ve entegrasyonu sağlamak,
- e)Yerel halkı suç ve doğal afetlere karşı korumak.

Yasal çerçeve ile bahsedilen kentsel yoksulluğun giderilmesinde belediyelerin belli alanlarda kentsel sınırlar dâhilinde yasal düzenlemeler yapabileceğidir. Bu düzenlemeler arsa ve konut yönetimi, inşaat sektörünün düzenlenmesi ve ulaşım alanlarında yapılabilir. Kentsel yoksullukla mücadelede ulaşım hizmetlerinin kolaylaştırılması kentteki her kesimin ulaşım hizmetlerinden makul fiyat düzeyinde yararlanabilmesi açısından önem taşımaktadır (Wegelin ve Borgman, 1995:134-135).

Wampler'a göre (2007:51), katılımcı bütçeleme ile belediyeler düşük gelir düzeyindeki bölgelere hizmet edebilir. Katılımcı bütçeleme ile ifade edilen kentsel bütçeleme

dışında tutulmuş mali açıdan güçsüz grupların kentsel harcamalara istinaden alınan kararlara oylama vb. yollarla katılımın sağlanmasıdır. Çarkçı'ya göre (2008: 265-268), kentsel yoksullukla mücadelede mikro kredi projeleri önemlidir. Toplumdaki yoksul kesimlerin girişimcilik ruhunu uyandırma amacı taşıyan bu uygulama atıl durumda olan kesimlerin krediler yoluyla dinamik bir girişim sürecine dâhil edilmesini amaçlamaktadır. Mikro krediler kefil aranmaksızın öncelikle kadın ve işsiz gençleri hedef alan uygulamalardır.

Kentlerde ekonomik kalkınmanın sosyal ve fiziki kalkınma ile doğru orantılı olarak bir bütün halinde değerlendirilmesi kent dinamiklerinin tespit edilerek kentsel çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir. Çünkü kentlerde yaşanan suç ve şiddet olaylarının temelinde kentsel yoksulluk ve işsizliğin yattığı, yoksul kesimin güvenli ve sağlıklı konutlarda yaşamadığı bilinmektedir (Gürler Hazman, 2010: 140). Belediyelerin toplumsal huzuru sağlama için istihdam temelli projelerin geliştirilmesi, işsizlikle mücadele konusunda kamu ve özel sektör ile işbirliği yaparak istihdam garantili kurslar açması beklenebilir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kentsel yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin merkezi hükümetten aldığı yardımlar yeterli düzeyde olmadığı için yerel yönetimler tüm hizmetleri görmede mali açıdan yetersiz kalmaktadır. Yerel kalkınmada belediyeler her ne kadar birincil sorumlu kuruluşlar olsalar da yerel yönetimlerin gerek merkezi hükümetten yerele yapılan kaynak transferleri gerekse yetkilerinin yasal çerçevesi dolayısıyla mali açıdan güçlendirilmesi gerekmektedir (Şahin ve Güven, 2011:294).

Kentlerde yerel kalkınma, konulan hedeflerle yapılan uygulamaların birbirine paralel olması ile mümkün hale gelecektir. Yerel yönetimlerin yerel kalkınma konusunda vizyon ve misyon belirlemesi yerel kalkınma hedefine götüren ilk adımdır. Bunun akabinde yerel yönetimlerin kısa, orta ve uzun vadede yapılması gerekenleri tespit etmesi kaynak ve zaman tasarrufunu sağlayacaktır. Kentlerde yerel kalkınmanın sağlanmasında yerel kalkınmaya yönelik yapılan planlama ve planlamaya paralel olarak gerçekleştirilen uygulamalar kentlerin ekonomik ve sosyal kalkınmasında yerel yönetimlerin etkinliğini arttıracaktır. Yerel yönetimlerin yaşanabilirlik düzeyini en ciddi manada etkileyen kriter karar vermedir. Yerel yönetimlerin planlama yapılmaksızın gününbirlik aldıkları kararlar kentlerin geleceğine dair sürdürülebilirliğin sağlanamadığı bir yönetim tarzı ve gününbirlik belediyeçilik anlayışını ortaya çıkarmaktadır.

Göymen'e göre (2004: 17-18) yerel kalkınma hususunda belediyelerin önemli bir misyonu bulunmaktadır. Bu misyon dört temel boyutu kapsamaktadır. Birinci boyut, belediyelerin kentlerde ekonomik gelişmeyi desteklemesi ve ekonomik gelişmeyi sağlayıcı faaliyetleri yürütmesidir. İkinci boyut, sosyal paylaşım ve kapsayıcılıktır. Buna göre belediyeler merkezi hükümet ile işbirliği halinde eşitlik, dayanışma, gönüllülük ve ortak sorumluluk esaslarına uygun olarak birer paydaş olarak kentlileri kentlerin yerel kalkınma sürecine müdahil etmektedir. Üçüncü boyut, sosyal ve ekonomik kalkınmanın bütünleyicisi olan siyasal katılımdır. Siyasal katılım ile kentliler hakları konusunda işbirliği yapmalı ve kentlilik haklarının bilincinde olmalıdır. Kentlilerin siyasal katılım sonucunda elde edebileceği ve yerel yönetimlerce sunulması gereken haklar bilgiye kolay ulaşılabilir ve katılımcılıktır. Dördüncü boyut ise kültürel çoğulculuk boyutudur ki bu boyut kentlerde yerel kalkınmayı zirveye taşıyabilecek nitelikte kapsayıcıdır. Bu boyuta göre yerel yöneticiler kentlilerin farklı dil, din ve etnik yapıdan geldiğini bilerek onları

yerel kalkınma bilincinde buluşturarak kentin nasıl daha iyi yönetileceği veya nasıl yerel kalkınmaya katkı sağlayacağı konusunda bütünleyici rol oynamalıdır.

Belediyelerin yerel kalkınmadaki başarısı yerel katılımın sağlanması ve yerele yapılan yetki devrinin usulüne uygun bir şekilde kamu yararına kullanılması ile artacaktır. Ülkemizde belediyelerin yerel kalkınmadaki önemi ülke nüfusunun büyük bir kısmının kentlerde yaşadığı gerçeği ile ulusal kalkınmanın bir alt basamağı olan yerel kalkınmanın gerçekleşmesi konusunda artmaktadır.

Belediyelere liste usulü verilen görevlerde yerel kalkınmaya ilişkin görevler şu şekilde sıralanmaktadır:

- a) Yerel aktörlerin işbirliği halinde hareket etmesi,
- b) Yereldeki girişimcilerin üretebilecekleri kapasite ve becerilerinin geliştirilmesi,
- c) Kentsel planların yerel kalkınma perspektifinde yeniden ele alınması,
- d) Kentin ekonomik durumunun incelenerek ekonomik faaliyetlerin bu bilgilere istinaden yürütülmesidir.

Ayrıca yerel kalkınma hususunda belediyelerin yerel kalkınma sürecinde kent kimliğini tanımlaması, yerel hizmet alanı ve hizmet kitlesini doğru tanımlayarak yerel kalkınma stratejisinin belirlenmesinde katılımcı zihniyeti oluşturması gerekmektedir. Bunu başarabilmek amacıyla belediyelerin kentsel paydaşları sürece dâhil etmesi gerekmektedir (Şentürk, 2004'ten aktaran Zengin, vd: 2014-107).

Yerel kalkınmanın kentlerde işlevlerini açıklarken belediyelerin sunduğu temel kamusal hizmetler ve girişimciliğe dair yaptığı çalışmalar önem arz etmektedir. Yerel kalkınmanın sağlanmasında belediyeler, yerel varlıkları kullanarak toplumu dönüştürmek için bir güçlendirme aracı görevi görebilir. Belediyeler yerel halkı kaynaklarını değerlendirme ve sosyo ekonomik koşulları iyileştirmek için toplumu harekete geçirmeye zorlamaktadır. Bu şekilde bir kentte yaşayan yurttaşlar bir kentin mekânsal analizini yapabilir ve kente sosyo-ekonomik canlılık katmak için yerinden yönetim ve yönetim araçlarını kullanabilirler.

Yerel ekonomik kalkınmanın sağlanmasında belediyelerin kooperatif, birlik ve sendika gibi diğer aktörlere teknik ve mali destek sağlaması, bu organizasyonlara mali yardım, kredi desteği, vergi indirimleri, istihdama yönelik eğitimler ve teknik danışmanlık hizmeti verme konularında desteklemesi gerekmektedir. Belediyelerin kentin ekonomik tabanında bulunan yoksul kesimin informal çalışma alanından formal çalışma alanına çekmesi gerekmektedir. Belediyeler yerelde faaliyet gösteren KOBİ'lere teşvik ve vergi indirimleri sağlamalı, arazi temininde yardımcı olmalıdır. Bu şekilde hem istihdam oranı artacak, hem de iş kapasitesi genişleyecektir (Kahraman, 2004: 30-40).

Belediyelerin yerel ekonomik kalkınmadaki başarısı:

- a) Ekonomik kalkınma faaliyetlerinde eşgüdümün sağlanması,
- b) Yerel değerlerin korunmasına yönelik çalışılması,
- c) Girişimcilerin yatırım alanları konusunda yönlendirilmesi,
- d) Belediyenin yerel kalkınmayı bir dinamiğe çevirecek kapasitede liderlerce yönetilmesine bağlıdır (Eceral Özelçi ve Özmen Altınkaya, 2009: 46-74).

Belediyelerin yerel kalkınmadaki başarısına ilişkin farklı bir bakış açısı ise Yerel Gündem 21 ile ortaya çıkmıştır. Buna göre kamusal alanda meydana gelen sorunların yerel düzlemde gerçekleştirilebilecek yollarla çözüme kavuşturulacağı öngörülmektedir.

Yerelde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması yerel düzeydeki kuruluşlar arasındaki işbirliğine bağlanmıştır. Bu işbirliğinin yerelde öncüsü kabul edilen belediyelerin yerel kalkınmadaki etkisinin artması yurttaş katılımının yerelde güçlenmesiyle doğru orantılıdır. Yurttaşların kentlilik konusunda bilinç düzeylerinin artması, kentsel ihtiyaçları konusunda fikir beyan etmesi, yerel yönetimlerin hazırlayacağı stratejik plana müdahil olması, bilgi edinme kanunu ve dilekçe hakkı ile belediye yönetiminden şeffaf bir şekilde bilgi edinmesi yerel katılımı arttıracak yollardandır. Yerel katılımın arttırılmasında e-devlet uygulamalarından yararlanılması ve e-belediyecilik hizmetlerinin yaygınlaştırılması önem taşımaktadır.

Belediyelerin diğer kamu kurumlarıyla yaptığı çalışmalarda entegrasyonu sağlamak için kent konseyleri kurmaları ve kent konseylerinin kentin ihtiyaçları doğrultusunda farklı çalışma grupları oluşturmaları önem arz etmektedir. Yerel katılımın güçlendirilmesi toplumsal müzakereci demokrasinin geliştirilmesine bağlı bir olgu olarak belediyelerin yerel kalkınmadaki etkisini arttıracaktır.

TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN YEREL KALKINMA KONUSUNDAKİ FONKSİYONLARININ KANUNLAR BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye'de belediye yönetimine yönelik çıkarılan ilk yasa 1930 tarihli ve 1580 sayılı yasadır. 75 yıl süre yürürlükte kalan 1580 sayılı yasa sonrası 2005 tarihli 5393 sayılı belediye yasası çıkarılmıştır. 5393 sayılı belediye yasasında stratejik plan ve yıllık çalışma programı yapma görevi belediye encümenine verilmiştir. Encümen yıllık çalışma programına dâhil edilen işlerle ilgili kamulaştırma kararı alabilmektedir (Bulut ve Dönmez, 2020: 284; www.mevzuat.gov.tr, 2020). Stratejik plan kavramına yönelik ilk düzenlemeler 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda görülmektedir. Kanunun 3. maddesinde de belirtildiği üzere merkezi idare kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları, mahalli idareler, düzenleyici ve denetleyici kurumlar ve sosyal güvenlik kurumları stratejik plana tabidir. Finansal kaynakların etkin kullanımı ve stratejilere uygun hareket edilip edilmediğinin iç ve dış denetimler yoluyla denetlenmesi kanunun getirdiği diğer düzenlemelerdir. Kanun yerel yönetimlerin mali kaynak yönetimin denetlenmesini iç ve dış denetim yoluyla planlamaktadır. Kanunda iç denetim kamu idarelerinin personellerine değer katmak ve onları geliştirmek için yerel kaynakların etkililik, verimlilik ve ekonomiklik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirerek idarelere rehberlik yapmak, yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini geliştirmek yönünde genel kabul gören ilkelere yönelik yapılan denetimi ifade etmektedir. Dış denetim ise kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu kapsamında yönetimin mali faaliyetleri karar ve işlemlerinin, Sayıştay kurumu tarafından kanunlara uygunluğunu Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne raporlanması olarak tanımlanmıştır. Yerel yönetimleri de kapsayan kanun düzenlemesi ve kanunda yapılan denetim tanımlamaları belediyelerin diğer belediyelerle yürüttükleri eylemlerde yaptıkları harcamaları ve yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesinde merkezi bütçeden ayrılacak payların etkili kullanılmasının yolunu açmaktadır.

Yerel yönetimler açısından değerlendirilebilecek bir diğer kanun düzenlemesi 5436 sayılı Kamu Mali Yönetim Kanunu ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerin

Değiştirilmesine Dair Kanundur. Kanun düzenlemesinin bir getirisi olan Milli Savunma Bakanlığı hariç tüm bakanlıklara strateji geliştirme başkanlığı kurulması ve mahalli idarelerin de içinde bulunduğu tüm kamu kurumlarında stratejik planlamanın zarurietini vurgulanmıştır. Kanuna göre İçişleri Bakanlığına bağlı yerel yönetimlerin strateji geliştirme başkanlığı ile aynı paralelde çalışması düzenlenmiştir (www.mevzuat.gov.tr, 2020). Yerel kalkınmanın sağlanmasında finansal kaynakların hazır hale getirilmesi ve bütçeleme yapılmasının önemi dikkate alındığında bütçenin hazırlanma ve uygulanma aşamalarında ekonomik istikrar ve sürdürülebilir kalkınmanın temel alınması esastır.

Yerel yönetimler harcama yetkisine sahip kuruluşlar olarak bu yetkiyi kalkınma plan ve programlarında yer alan politika hedeflerine ve somut örneklere uygun olarak idarenin stratejik plan ve fayda-maliyet analizine göre kullanmaktadır (www.mevzuat.gov.tr, 2020). 5393 sayılı Belediye Kanununa göre yerel kalkınma plan ve programının hazırlanışına dair düzenlemeler mevcuttur. Kanuna göre belediye başkanı mahalli idareler genel seçiminden itibaren 6 ay içinde kalkınma plan ve programını hazırlamaktan sorumlu olarak stratejik planın hazırlandığı yılın yılbaşından önce yıllık performans planını hazırlayarak belediye meclisine sunmakla yükümlüdür (www.mevzuat.gov.tr, 2020). Yerel yönetimlerde stratejik planlamaya ilişkin son olarak yapılan düzenlemeler 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununda yapılmıştır. Stratejik planın hazırlanması büyükşehir belediyesinin görevi olup stratejik plan üniversite ve meslek odaları ile konu üzerinde çalışan sivil toplum kuruluşlarının görüşleri doğrultusunda oluşturulmaktadır. Stratejik plan önce belediye meclisine sunulması ve belediye meclisinde görüşülmesi kaydıyla kabul edildikten sonra yürürlüğe girmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi ve kalkınmanın planlı bir şekilde yapılabilmesi için sadece ekonomik büyümenin temel alınmaması, sosyolojik göstergelerin de incelenmesi ve sosyal kalkınmanın sağlanması gerekmektedir. Buna paralel olarak kentlerde yerel yönetimlerin yerel kalkınma hedefini gerçekleştirmede plan ve program dâhilinde hareket etmesi performans değerlendirmeleri yapılmalıdır. Yerel yönetimler özel sektör kuruluşları gibi kar amacı gütmeksizin kamu yararına hizmeti amaç edinmektedir. Yerel yönetimlerin bütçelerindeki sınırlılık ve kentler arası rekabetin artmasından dolayı yerel yönetimlerin performansının ölçülmesi önem taşımaktadır.

Kentlerde yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesinde belediyelere tanınan yetkilerin genişletildiği büyükşehir yasası, belediyelere verdiği idari ve mali özerkliğin yanı sıra kanuna uygun bir şekilde uygulanması için performans denetimini zorunlu hale getirmektedir. Yerel kalkınma hedefinde mali kaynakların israfının önlenerek az kaynakla ne kadar çok hizmet verileceğinin planlanması gerekmektedir. Yerelleşme akımının etkisiyle yerel kalkınma konusunda mahalli idarelerin yetki ve sorumlulukları artmış olup, merkezden yerele yetki devri yapılmıştır. Süreç odaklı mahalli idare yönetiminden sonuç odaklı yönetime geçişle birlikte yerel yönetimlerde kamusal hizmet verimliliğinin ölçülmesi ön plana çıkmıştır. Bu durum yerel yönetimlerde ölçme ve değerlendirme sisteminin kurulmasını gerektirmiştir.

Yerel kalkınmada belediyelerin özel sektördeki bazı uygulamaları model olarak hareket etmesi yararına olabilir. Benchmarking (kıyaslama) yöntemi belediyelerin çalışma yöntemlerini öğrenerek kendi çalışma yöntemleriyle kıyaslanması yoluyla belediye yönetiminde kaliteyi arttıracaktır. Kıyaslama yöntemi belediyenin hizmet görmeye zayıf ve güçlü yönlerini ortaya koyarak yerel hizmetlerin hangi alanlarda

verileceğinin tespiti konusunda önemli bir politika transferi aracıdır. Ayrıca bu yöntem verilen kamusal hizmetlerin maliyetini düşürmek, idarenin stratejik yönetimini sağlamak, belediye personelinin motivasyonunu sağlamak, yerel kalkınma hedef ve amaçlarının tespiti ve hedefe götüren en iyi uygulamayı seçme konusunda fayda sağlamaktır.

SONUÇ

Yerel kalkınma kentlerde farklı aktörler tarafından sürdürülebilir bir olgudur. Yerel kalkınma kentlerde belediye ile başlar. Yerelde belediyecilik bir ülkenin kalkınma stratejisi ve kalkınma planını etkileyen önemli bir faktör olarak rol oynamaktadır. Kentler arası rekabetin arttığı günümüzde belediyelerin yerel kalkınmadaki önemi artmaktadır. Yerel kalkınmada paydaş kavramı olarak belediyeler dünya ülkelerinde farklı ekonomik ve siyasal kurumlara sahip olduklarından ülkeden ülkeye farklılık arz etmektedir. Bazı ülkelerde belediyenin rolü büyük ölçüde yerel kamusal mal ve hizmetleri sağlamak iken, bazı otoriter yapıları ülkelerde yerel ekonomik kalkınmanın önemi vurgulanmamaktadır. Bunun temel nedeni hükümetin kamu sektörünü tek başına idare ederek ekonomide tek başına önemli bir role sahip olmasıdır. Bazı federal yapıları ülkelerde yerel yönetimler toplum refahını iyi bir düzeye taşımakta olup, belediyeler kendi aralarında iş alanı ve sanayici çekmek adına rekabet halinde çalışmaktadır. Belediyeler girişimciliğin önünü açmak amacıyla cazip vergi indirimleri yaparak, işletmeleri fiziki açıdan desteklemektedir. Merkezi yapıları devletlerde ise bu tür desteklemeler bakanlıklar tarafından yapılmakta olup, belediyelere bu tür bir yetki verilmemiştir.

Yerel kalkınma konusunda kentlerde yatırım çekmede başarının sağlanması istikrarlı bir vergi tabanının ve vergiyi ödeyecek nüfus tabanının oluşmasına bağlıdır. İstikrarlı bir vergi tabanı ise düzenli yatırımlarla mümkündür. Kentlerde yerel kalkınmanın değerlendirilmesinde yerel kalkınma yaklaşımı sadece kentlerin siyasal sınırları dâhilinde değerlendirilmez, belediyelerin müdahil olduğu kentsel ve kırsal alanların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini ifade eder. Yerel kalkınma kentlerde kente dair kaynakları, kapasiteyi, altyapıyı, üretim-tüketim döngülerini kapsayan bir bütündür.

Yerel kalkınmada belediyelerin kanunun öngördüğü ve yasaklamadığı tüm yerel hizmetlerin yürütülmesi ve kentin ekonomik açıdan güçlendirilmesi için mali yetkilerinin artırılması önem arz etmektedir. Belediyelerin yerel kalkınmasındaki başarısı yerel kalkınma stratejilerinin sadece ekonomi odaklı değil, sosyal sermaye ve çevre temelli olarak belirlenmesiyle daha sürdürülebilir ve güçlü hale gelerek artacaktır. İnsan odaklı yerel ekonomik kalkınmanın unsurları istihdam, yoksullukla mücadele, yeni iş alanları yaratma, girişimciliği özendirme ve yerel ekonomiyi canlandırma temelleri üzerinde olmalıdır. Belediyelerin yerel ekonomik kalkınmada ayırım yapmaksızın formel ve informel tüm sektör çalışanlarının kent ekonomisine katkısını göz önünde bulundurması ve yatırımcıları kentin ihtiyaç duyacağı veya kentin ön plana çıktığı uzmanlaştığı alanlara yönlendirerek sosyo ekonomik bütünlüğü sağlaması beklenmektedir.

Son olarak yerel kalkınmanın kent için bir hedef strateji olmasından öte yerel halkın, seçmenin yerel yöneticinin seçim öncesi vaatlerini ve seçim sonrası icraatlarını sorgulama noktasında yerel yönetimlerden beklentisini de yansıtmaktadır. Bir kentte yerel kalkınma üzerine yapılan değerlendirmelerde öncelikli sorumlu kurum olan belediyelerin kentlerde ekonomik canlılığı yaratacak, paydaşlar arası ekonomik sinerjiyi

yaratacak işbirlikleri yapması ve işbirliklerini özendirerek kurumlar arası arabuluculuk yapması gerekmektedir. Yerel kalkınmanın çok boyutlu ve uzun vadeli bir süreç olduğu göz önüne alındığından yerel kalkınma plan ve stratejilerinin sürdürülebilir olması, yönetimin el değiştirmesi halinde keyfi uygulamalara maruz bırakılmaması önem taşımaktadır. Belediyelerin kentlerde girişimciliği özendirmek ve yatırım çekmek gibi fonksiyonlarının yanı sıra kentlerde çarpık kentleşmenin görüldüğü, fiziki kalkınmasını tamamlayamamış alanlarda kentsel dönüşüm sürecini iyi yönetmesi yerel kalkınma açısından önem arz etmektedir. Yeni alanların imara açılması ve kentsel yapının ıslahında çevre faktörünün göz önüne alınması kentsel yapının düzeni ve devamı için önemlidir. Belediyelerin ayrıca kentlerin yerel kalkınması konusunda paket programlar hazırlaması, hangi siyasi parti yönetime gelirse gelsin bu uygulamaların kesintisiz olarak takibi kentlerin ve kentlilerin geleceği açısından hayattır. Bunun yanı sıra yerel kalkınma planının yerel halk ve yöneticiler yerine merkezi hükümet eliyle yapılması yerel kalkınmadaki başarının önünde duran bir engel olduğu için yerel insiyatifin güçlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Arslan, E. (2019). Yerel Yönetimlerin Gelişim Süreci ve Düşünsel Temelleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Kamu ve İşletme Yönetiminde Yeni Perspektifler* (Ed. Ö. Sezer ve H. Çavuşoğlu), Ankara: İksad Publications, 109-143.
- Atmaca, Y. (2013). Optimal Belediye Büyüklüğü ve Yeni Büyükşehir Belediye Yasası, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 168-184.
- Atmaca, Y. (2020). Kalkınma Ajanslarının Yerel Kalkınma Politikalarına Katkısı Üzerine Bir Değerlendirme, *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 1(2), 66-81.
- Atmaca, Y. ve Geylani, D. (2020). Girişimci Yönetim, Girişimci Belediyecilik ve Yerel Kalkınma, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 249-.270
- Belli, A. ve Aydın, A. (2016). 6360 Sayılı Yasa ile Kapatılan Belde Belediyelerinin Hizmette Etkinlik, Verimlilik ve Temsil Sorunsalı Üzerine Bir Alan Araştırması: Önsen Belediyesi Örneği, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 1698-1713.
- Belli, A. ve Aydın, A. (2017). 6360 Sayılı Kanun ve Yerelde Merkezileşme, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 401-414.
- Bercu, Ana Maria, Tofan Mihaela, Cigu Elena (2015). New Challenges Concerning Sustainable Local Development: Romanian Case, *7th International Conference on Globalization and Higher Education in Economics and Business Administration*, 20, 65-71.
- Bilgin, M. (2002). Yerel Yönetimlerin Bölgesel Kalkınmadaki Etkinliği: Göller Bölgesi Uygulaması, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 313-330.
- Bossuyt, Jean, Gould, Jeremy (2000). Decentralisation and Poverty Reduction: Elaborating the Linkages, *Policy Management Bries* No:12, Maastricht: ECDPM.

- Bulut, Y. ve Dönmez, D. (2020). Türkiye’de Büyükşehir Yönetimlerine İlişkin Değişim ve Dönüşüm. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3 (2) , 283-297
- Coffey William J., Polese, Mario (2005). The Concept of Local Development: A Stages Model of Endogenous Regional Growth, *Twenty-Third European Congress of the Regional Science Association, The Regional Science Association International*, 55 (1).
- Cömertler, N. (2008). Geçiş Ekonomilerinde Gelir Dağılımı ve Yoksulluk Sorunu: Polonya Örneği, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1-2), 31-40.
- Çarkçı, A. (2008). *Ulusal Kalkınma için Yerel Teklifler: Ulusal Kalkınma için Yerel Uygulama Modelleri*, Şehir Yayınları, İstanbul.
- Eren, V. ve Yılmaz, V. (2018). Büyükşehir Belediye Yönetiminde Karar Alma Sürecinde Etkinlik ve Verimlilik Problemi: Hatay Örneği, *International Academic Value Studies (Javstudies)*, 4(19), 518-533.
- Genç, F. N. (2014). Gecekonduyla Mücadeleden Kentsel Dönüşüme Türkiye’de Kentleşme Politikaları, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1). 15-30.
- Göymen, K. (2004). Yerel Kalkınma Önderi ve Paydaşı Olarak Belediyeler; Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü, *Uluslararası Sempozyum Kitabı, Pendik Belediyesi Kültür Yayınları*, No. 21.
- Gürler H. G. (2011). *Türkiye’de Belediyeler ve Yerel Ekonomik Kalkınmaya Katkıları*, (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürler H. G. (2010). Kentsel Yoksulluk Sorunu ve Belediyelerin Rolü, *Türk İdare Dergisi*, Sayı:467.
- İzci, F. ve Yılmaz, V. (2019). Yerel Yönetim Politikaları Kurulunun Yapısal ve İşlevsel Boyutlarının İncelenmesi, *Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, 5(3), 385-394.
- Kahraman, T. (2004). Türkiye İçin Alternatif Bir Sürdürülebilir Yerel Kalkınma Yaklaşımı İçinde Türkiye İçin Sürdürülebilir Kalkınma Stratejileri, *İstanbul*, 30-40.
- Kaya, E. (2001). *Kent Yönetiminde Yeni Yaklaşım: Yerel Kalkınma Yönetimi*. (2. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Kaypak, Ş., Yılmaz, V. ve Bimay, M. (2017). Dijital Çağda Yerel Yönetimler, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.22, Kayfor Özel Sayısı, 1798-1813.
- Maruf, M. ve Ayçin, E. (2020), Evaluation Of The Livability Levels Of Metropolitan Cities By Dematel-Based Analytic Network Process (Danp) And Mairca Methods, *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 11(40), 417-432.
- Mecek, M. ve Akın, F. (2015), Türkiye’de Yerel Yönetimler Girişimciliği, *İdari ve Mali Açından Türkiye’de Yerel Yönetimler* (Ed. M. Mecek, M. Doğan, B. Parlak), Antalya: Bekad Yayınları, 445-469.

- Mecek, M. ve Kocakula, Ö. (2019), E-Devlet ve E-Yönetişimde İdari, Siyasi ve Etik Sorunlar, E-Yönetişim: Kavramsal/Kuramsal Çerçeve, *Ülke İncelemeleri ve Türkiye'ye Yansımaları* (Ed. B. Parlak, K. C. Doğan), İstanbul: Beta Yayınları, 195-230.
- Mutlu, S. (2007). *Türkiye'de Yaşanan Gecekondulaşma Süreci ve Çözüm Arayışları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özelçi E., Tanyel, A. ve Özmen, C. (2009). Beypazarı'nda Turizm Gelişimi ve Yerel Ekonomik Kalkınma, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 46-74.
- Sezik, M. ve Ağır, O. (2016). Türkiye'nin Kamu Yönetimini Değiştiren Faktörler: Batılılaşma ve Küreselleşme, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 49, 225-40.
- Sakınç, S. (1997). Yerel Düzeyde Hizmet Sunumu Yöntemleri ve Özelleştirme, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 323-342.
- Şahin, D. ve Güven, A. (2011). Yerel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelesi, 26. *Türkiye Maliye Sempozyumu*, 281-304.
- Şenlier, N., Eryılmaz, S. Sultan,(2004). Kentler Arası Rekabette İstanbul'un Yeri, *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu*, Ankara: DPY Yayınları.
- Şentürk, H. (2004). *Pendik Yerel Kalkınma Platformu*. Atölye Çalışması, Pendik Belediyesi Kültür Yayınları, No: 14.
- Tunç, A., Belli, A., Aydın A., (2019). Yerelde Yönetişim Algısı Üzerine Bir Alan Araştırması: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Örneği, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18 (1), 256-270.
- Üstünişik, B. (1986). Belediyelerde Yatırım Planlaması ve Finansman Modeli, DPT.
- Wampler, Brian. (2007). A Guide to Participatory Budgeting , Anvar Shah (Editor), *Participatory Budgeting, Public Governance and Accountability Series*, The World Bank, Washington D.C.
- Wegelin Emiel A. ve Borgman, K. M. (1995). Options for Municipal Interventions in Urban Poverty Alleviation", *Environment and Urbanization*, 7(2).
- Yılmaz, V. (2019). Doğu Anadolu Bölgesinde E-Belediyecilik Hizmetlerinin Yerel Halk Tarafından Kullanım Düzeylerinin Değerlendirilmesi: Bitlis ve Muş Belediyesi Örnekleri, (Ed. B. Parlak ve Kadir C. D.), *E-Yönetişim, Kavramsal/Kuramsal Çerçeve, Ülke İncelemeleri ve Türkiye'ye Yansımaları*, 509-532.
- Yılmaz, V. ve Çelik Efşan, N. (2019). İlçelerin Yerel Kalkınmasında Sanayi ve Ticaret Odalarının Rolü: Torbalı Ticaret Odası Örneği, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(2), 315-332.
- Zengin, E, Başkurt M. ve Es Muharrem. (2014). Yerel Yönetimler ve Yerel Kalkınma, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 95-124.
- <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6360.html> (Erişim Tarihi: 01.02.2020).
- <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> (Erişim Tarihi: 01.03.2020).

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5436.pdf> (Erişim Tarihi: 23.02.2020).

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5436.pdf> (Erişim Tarihi: 23.02.2020).

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> (Erişim Tarihi: 23.02.2020).